

Salsa!.doc

1

JAARGANG 5 | MAART 2009
DRIEMAANDELIJKE UITGAVE

NIEUWSBRIEF VAN DE VRIENDEN VAN HET LEUVENS STADSARCHIEF

Uit vriendschap naar het Stadsarchief

2009 ging voor het Leuvens Stadsarchief onder een gunstig gesternte van start. Op 30 januari ontvingen we immers het bericht dat de Vlaamse Gemeenschap het samenwerkingsproject voor de ontsluiting van de registers van de Leuvense schepenbank (cf. nieuwsbrief 2008/4) financieel mee zal ondersteunen. Vanaf maart zal Inge Moris zich dan ook voltijds op het schepenbank-project toeleggen. Januari is traditioneel ook de maand van onze nieuwjaarsreceptie voor de SALSA-leden. Meer dan 100 vrienden zakten in de voormiddag van 24 januari af naar het Stadsarchief voor een lezing over de Leuvense fotocollecties.

De Leuvense fotocollectie

Het Stadsarchief mag terecht trots zijn op zijn fotografisch materiaal, dat bestaat uit drie grote verzamelingen: de eigen verzameling, de collectie van wijlen Eugène Sprengers en die van wijlen Rik Uytterhoeven. De stedelijke foto's zijn afkomstig uit dossiers, zoals BPA's, bouwvergunningen, restauratiewerken en wegenwerken. Daarnaast hebben de opeenvolgende archivariissen in de loop der tijden ook een zeer mooie verzameling kunstfoto's aangelegd. Deze iconografische collectie werd aangevuld met materiaal uit de nalatenschappen van Eugène Sprengers en Rik Uytterhoeven, die respectievelijk in 2000 en 2006 door het stadsbestuur werden aangekocht. Beide verzamelaars hadden een eigen inventarisatiesysteem, dat omwille van de uniformiteit niet behouden werd. De drie verschillende verzamelingen zijn nu grotendeels geïnventariseerd en zijn elk afzonderlijk opgedeeld in twee grote categorieën: Stadsbeeld en Stadsleven. Onder de eerste categorie vallen alle foto's van Leuvense straatbeelden, inmiddels alfabetisch geordend op straatnaam. De categorie Stadsleven is nog verder onderverdeeld in gebeurtenissen (feesten en plechtigheden, oorlogen, rampen en ongevallen, stoeten en processies) en personen (groepsfoto's, portretten). U kan deze collecties ter inzage opvragen in onze archiefleeszaal.

Erfgoeddag 2009

Zoals elk jaar neemt het Stadsarchief weldra deel aan Erfgoeddag. Met als thema *Uit vriendschap!*? wil de editie 2009 het publiek en de erfgoedsector prikkelen om via hun collecties en erfgoedwerking te focus- sen op de opvattingen en meningen over vriendschap uit heden en ver- leden. Dit thema was voor het Stadsarchief de perfecte aanleiding om de archieven van de Leuvense zustersteden eens onder de aandacht te brengen. Zowel de Stadsarchieven van Rennes (Frankrijk), 's-Hertogenbosch (Nederland), Lüdenscheid (Duitsland) als Krakau (Polen) verleenden onmiddellijk hun medewerking aan de uit- werking van dit idee. Ook het archief van Tainan (Taiwan) en het universiteitsarchief van Stellen- bosch (Zuid-Afrika), de steden waarmee Leuven een officieel vriendschapspact heeft afgesloten, konden we voor dit project warm maken. Een tentoonstelling in de schatkamer van het Leuvense stadhuis zal u aan de hand van foto's en documenten informeren over het ontstaan en de invulling van de internationale vriendschapsbanden die Leuven heeft. Daarnaast zal u ook originele archief- stukken afkomstig uit de archieven van de zustersteden kunnen bewonderen. Het historische top- stuk van deze vriendschappelijke uitleen is ongetwijfeld de Blijde Inkomst van Johanna en Wen- ceslas uit 1356 van het Stadsarchief van 's-Hertogenbosch. In dit stuk wordt voor het eerst gespro- ken van een hertogdom waarover de hertogin regeert met consensus van de steden. Het wordt dan ook beschouwd als één van de eerste bronnen omtrent het ontstaan van ons democratisch maat- schappijmodel. Ook de rijkelijk versierde oorkonde uit 1545 van de Poolse koning Sigismund I (1467- 1548) voor de bakkersgilde van Krakau (Stadsarchief Krakau), het reconstructieplan van Rennes na de brand van 1720 (Stadsarchief Rennes) en de affiches van kunstenaar Wilhelm Schlote (Stadsar- chief Lüdenscheid) zullen beslist de moeite waard zijn om te komen bekijken.

MARIKA CEUNEN, archivaris

I N H O U D

Uit vriendschap	1
Burengerucht	2
Rubriek: Collectie in de kijker	4
Rubriek: Uit goede bron	6
Activiteiten van Salsa! vzw	8

burengerucht

Het archief van de norbertijnenabdij van Park in Leuven/Heverlee

De norbertijnenabdij van Heverlee is één van de best bewaarde oude abdijcomplexen in Vlaanderen. Het gebouwencomplex en het cultuurhistorische landschap er omheen vormen een unieke erfgoedsite. De interieurs van de abdij overleefden de woelingen van de Franse revolutie en bleven bijzonder gaaf bewaard. Hetzelfde kan gezegd worden van het oude archief. Dit werd in de Franse tijd door de kanunniken in veiligheid gebracht en keerde in 1836 na de heroprichting naar de abdij terug.

Het abdijsarchief van Park is het geheugen van meer dan negen eeuwen abdijsleven. Dit geheugen wordt nog altijd ter plekke bewaard. Het oudste stuk is de stichtings-oorkonde uit 1129. Het archief beslaat meer dan zestig lopende meter oude bescheiden en telt circa drieduizend oorkonden van de abdij van Park en circa tweeduizend oorkonden van het in de Franse periode definitief verdwenen norbertinensenklooster van Gempe in Sint-Joris-Winge. Na de heroprichting in 1836 werd de archiefwerking tot op vandaag gewoon doorgezet, hetgeen nog eens resulteerde in circa twintig lopende meter archief.

Voor de abdij van Park werd recent een restauratie- en herbestemmingsproject op touw gezet. De komende 20 jaar zullen de abdijsgebouwen worden gerestaureerd en grotendeels herbestemd als Museum voor Religieuze Kunst en Cultuur in Vlaanderen. Sinds 2004 werd de vzw Abdij een 'Open Monumentenvereniging' en startte de profilering van het geheel als erfgoedproject. Het abdijsarchief maakt integraal deel uit van deze nieuwe werking. De bescheiden uit het archief worden gebruikt door architecten en bouwhistorici die het restauratieproject begeleiden. Studenten en andere onderzoekers zijn er steeds welkom.

Het is de bedoeling om op termijn het archief wetenschappelijk te ontsluiten en de conservering ervan te verbeteren. Op deze manier zal het papieren geheugen van de abdij van Park een volwaardig on-

derdeel worden van de nieuwe toekomst van de abdij als erfgoedsite, museum en open monument.

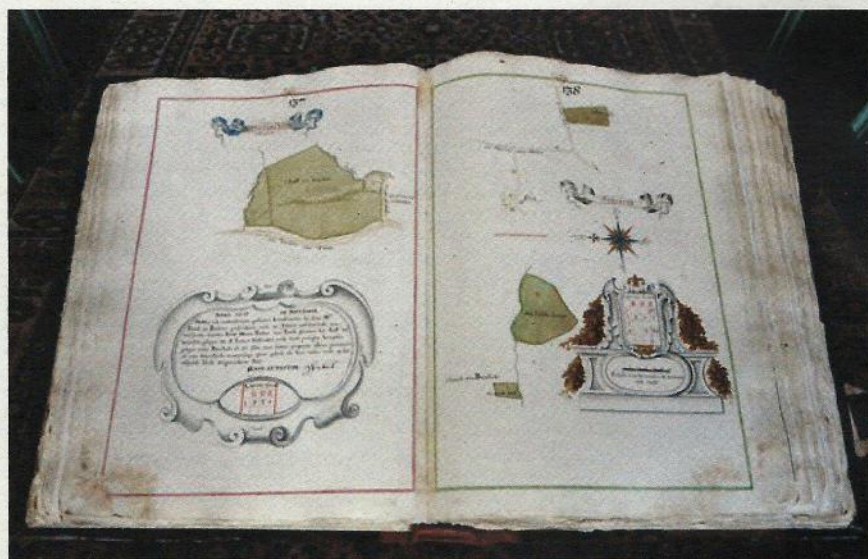
Het archief Vóór de Franse revolutie

In de middeleeuwen waren de kloosterlingen de intellectuelen van hun tijd. Deze zin voor studie straalde ook af op de manier waarop ze met de toen erg precieze

De aanmaak van documenten ving aan bij het begin van de twaalfde eeuw met de stichting van de abdij en is sindsdien niet meer gestopt. Deze archiefstroom werd meteen de feitelijke blauwdruk van het organigram en het takenpakket van de instelling abdij van Park.

Het uitgestrekte abdijsdomein – omstreeks het midden van de zeventiende eeuw telde dit 3.400 ha landerijen, weiden en bossen, 21 grote pachthoeven, watermolens, refuges en stadshuizen – leverde niet alleen landbouwproducten en renten maar ook archiefbescheiden: oorkonden met de rechtstitels van de abdijs eigendommen, rekeningen, pachtcontracten, benoemingsbrieven van boswachters, meiers, rentmeesters etc.

Het klooster- en religieuze leven, de bestaansreden van de abdij, zorgde eveneens voor archiefdocumenten, maar in vergelijking met het domeinbeheer veel minder in aantal. Bij afwezigheid van de abt of prelaat leidde de prior de kloostergemeenschap. De prior, in rang de eerste

papieren en perkamenten bescheiden omgingen. Zin voor administratie en archiefzorg was hun zeker niet vreemd, een talent dat bleef afstralen doorheen het Ancien Regime en zelfs tot op vandaag de dag. In de norbertijnenabdij van Park was dit niet anders.

na de abt, hield de catalogus bij waarin hij de biografische gegevens van zijn medebroeders noteerde, noteerde de namen van de overleden leden van de gemeenschap in de necrologia of dodenregisters en hield de rekening bij van de voornaamste huishoudelijke kosten.

Eeuwige kloostergeloften werden vastgelegd in plechtig ondertekende akten. Abten maar ook gewone kloosterlingen hielden soms dagboeken bij waarin ze het reilen en zeilen van hun tijd noteerden. Vaak strekte hun interessesfeer zich tot ver buiten de abdijmuren uit of onderhielden ze een intense briefwisseling met hun familie of met derden.

De uitgebreide taak van de abdij als zielzorger in verschillende parochies creëerde eveneens een stroom van documenten: akten van benoeming van pastoors, kosteren en vicarissen door de abt, rekeningen in het verband met de bouw en het onderhoud van kerken en pastorieën, correspondentie met abdij en bisdom, stukken in verband met het innen van de tienden, stukken in verband met de kerkfabrieken en de armentafels en in verband met het beheer van de curegoederen, procesdossiers enz.

Tijdens het Ancien Régime genoot de abdij van Park een hoog maatschappelijk aanzien. Haar abten waren gerenommeerd en wogen op het politieke beleid.

van Brabant, als circator van de norbertijnenorde, als overste van ondergeschikte norbertinessenkloosters etc. was de abt ontegensprekelijk een belangrijk archiefvormer. Dagboeken en dagboekfragmenten, eigenhandig bijgehouden rekeningen, brieven, processtukken, visitatieverslagen etc. illustreren de drukke agenda van de prelaat.

Na de Franse revolutie

Nog vóór de afschaffing van de abdij in 1797 hadden de kanunniken het overgrote deel van hun archieven in veiligheid gebracht. Hoewel de abdijsamenleving in de periode 1797–1836 officieel niet bestond, werd er toch archief gevormd. Het gaat hier hoofdzakelijk om stukken met betrekking tot de afschaffing en de heroprichting van de abdij.

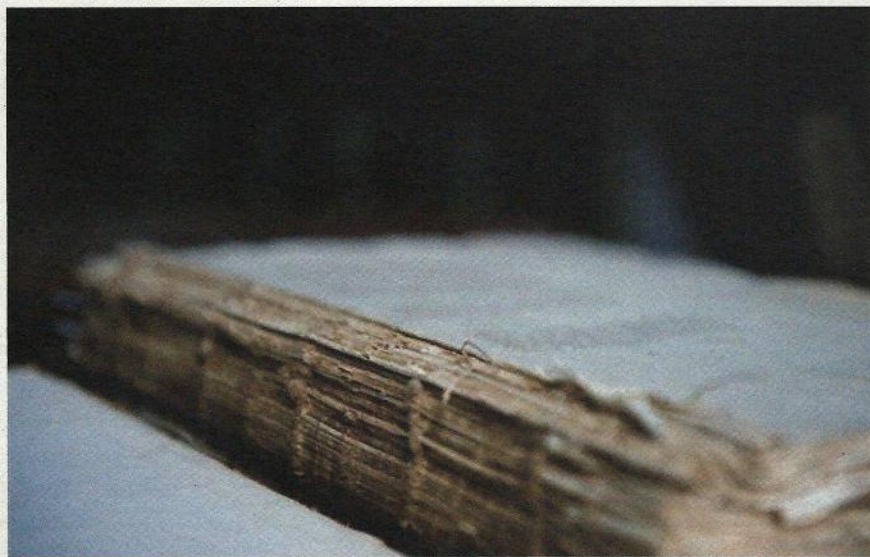
Na 1836 nam een nieuwe abdijsamenleving haar oude taken weer op en kwam de archiefstroom opnieuw op gang. Het grote domein uit het verleden was er niet meer maar nieuwe activiteiten zoals een koffiebranderij, een drukkerij, een abdijs-

broeders en novices. Catalogi en necrologia werden aangevuld of er werden nieuwe registers voor aangemaakt. De dagdagelijkse kloosterhuishouding leverde eveneens papieren bescheiden zoals facturen, kasregisters, bestelbonnen, briefwisseling, een grote collectie foto's, doodsbrieven, doodsprentjes enz. Tenslotte nemen de documenten met betrekking tot het algemene financiële- en goederenbeheer een belangrijke plaats in het zogenaamde moderne archief.

Anno 2009

Het abdijsarchief maakt onmiskenbaar deel uit van de omvangrijke erfgoedcollecties van de abdij van Park. En het is zelfs meer dan erfgoed aangezien er nog steeds alle dagen zowel digitaal als papieren archief bijkomt. De recent gestarte restauratie van het abdijscomplex en het erfgoedproject rondom de abdij vertalen zich in vele dossiers. Een nieuwe dynamische documentflow kwam zo op gang.

STEFAN VAN LANI, *archivaris Abdij van Park*

De abt leidde niet alleen zijn kloostersamenleving maar bekleedde diverse belangrijke ambten zowel binnen de orde als daarbuiten. Als abt, als lid van de Staten van Brabant en van de Staten-Generaal, als visitator van de universiteit, als diplomaat, als aartskapelaan van de hertogen

hoeve in Heverlee, de verhuur van feesten, parochiewerk in Heverlee en omgeving, en missioneringswerk in Brazilië zorgden voor nieuwe documenten.

Nieuwe intredes resulteerden in stapels persoonlijke papieren van kanunniken,

Het abdijsarchief is alle werkdagen toegankelijk op afspraak tussen 9 uur en 17.30 uur. Het archief is sinds 2004 vermeldt in de ODIS databank. De laatste jaren werd en wordt er meer en meer gewerkt in en rond het archief. Vrijwilligers van de Vrienden van de abdij en professionelen van het in de Abdij gevestigde CRKC / FOKAV vzw² dragen hier hun steentje toe bij.

Abdij van Park vzw

Abdij van 't Park 7, 3001 Heverlee

Telefoon: 016 38 92 10

archivaris@parkabdij.be

stefan.vanlani@crkc.be

copyright foto's: Compagnie Gagarine

1 Stefan Van Lani, Caroline Vleugels en Jürgen Vanhoutte. Bestand / archief Abdij van Park-Heverlee. 1129-heden. 68,74 strekkende meter Ancien-Régime archief en 15 strekkende meter modern archief. In ODIS – Database Intermediary Structures Flanders.
2 Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur / Forum Kerkelijke Archieven Vlaanderen vzw

De Leuvense almanakken (1716–1902)

In het Stadsarchief van Leuven worden meer dan tweehonderd gedrukte Leuvense almanakken bewaard uit de periode begin achttiende eeuw tot einde negentiende eeuw. Deze boekjes, deels geordend volgens de kalender, bevatten heel wat informatie over zeer diverse onderwerpen en zijn voor hedendaagse lezers uitermate boeiende lectuur.

Verschillende Leuvense drukkers hebben tussen 1725 en 1920 almanakken uitgegeven. Het oudste bewaarde Leuvense exemplaar, de *Lovensche Almanach ofte Tydt-Verkonder* dateert van 1725 en is gedrukt door Jan-Baptiste Vander Haert, die op de Grote Markt *In den Moriaan* een drukkerij had. Rond 1737 verhuisde de drukkerij naar het pand *In de Dry Deuren*. Zijn opvolger Henricus Vander Haert, drukker van de *Nieuwen Lovenschen curieusen Almanach* (1754), hield zijn drukkerij in het pand *In den Gulden Helm* op de Grote Markt. Zijn werk werd verder gezet door Joannes-Franciscus Maswiens, waarvan in het Stadsarchief twee verschillende almanakken bewaard worden. Vanaf ten minste 1774 tot 1789 werd de drukkerij bevestigd op de Tienestraat *In den Swerten Sleutel* zijn tussen 1733 tot 1789 maar liefst 46 verschillende almanakken bewaard gebleven. Ook Theodoor Franckx was in de periode 1798–1813 zeer bedrijvig in het uitgeven van almanakken. Zijn zaak in de Pensstraat werd na zijn dood in 1806 overgenomen door zijn zus en schoonbroer Arnold Gutshoven. Van de drukker Joseph Meyer op de Grote Markt zijn tussen 1803 en 1813 vooral kluchtalmanakken bewaard. In de Leuvense verzameling komen maar twee almanakken voor gedrukt door Conrard Cuelens, gevestigd in de Diestsestraat. Zij dateren van 1819 en 1821. Van zijn zoon Guillaume Cuelens zijn er maar liefst elf verschillende almanakken bewaard.

Vanaf 1830 worden de almanakken van Petrus-Josephus Peeters en Jacques-Benoit Lameere toonaangevend. In 1838

neemt Peeters alleen de verantwoordelijkheid op zich. Hij liet in 1848 zijn zaak op de Oude Markt over aan Pierre-Joseph Verbiest, die vanaf dat jaar tegelijk almanakken van groot en klein zakformaat uitgaf. Het Stadsarchief bewaart maar liefst 43 exemplaren van deze *Lovenschen Almanak*. Het rijtje van almanak-drukkers wordt afgesloten met Thomans-Quirinus Herremans die tussen 1867 en 1894 in zijn drukkerij in de Krakenstraat voornamelijk kluchtalmanakken drukte.

Vormelijk vallen de almanakken op door hun klein formaat (maximum 147 mm x 95 mm) waardoor ze gemakkelijk in een

zak opgeborgen konden worden. Nogtans werden volgens Meulemans de almanakken meestal in de lade van een kast of van een schrijftafel bewaard. Sommige boekjes hebben een koft van stevig gekleurd papier. Andere zijn gekartonneerd en soms voorzien van een lederen rug. Er komen er zelfs voor die volledig in leder ingebonden zijn. Dit bewijst alweer volgens Meulemans dat de eigenaar niet de bedoeling had om het boekje na verloop van het jaar weg te gooien, maar het nog geruime tijd te bewaren.

Het aantal bladzijden varieert van 84 tot 112 bladzijden, waarvan een dertigtal door de kalender werden ingenomen. De overige bladzijden worden opgevuld met zeer divers materiaal.

Inhoudelijk kunnen de almanakken opgesplitst worden in ernstige en kluchtalmanakken. In de eerste volgden op de kalender voornamelijk artikels van informatieve aard, in de kluchtalmanakken werd het ernstig gedeelte tot een minimum herleid en vormden grappige verhalen, raadsels en liedjes de hoofdschotel.

Alle almanakken, ook de kluchtalmanakken beginnen echter met inlichtingen van praktische aard, bestemd voor het dagelijks gebruik. Na de *Verklaaringe van desen almanach*, volgen meestal de lijsten van de *verspringende Feest-Dagen*, de *Geboden Vasten-Dagen*, de *Quatertemper-dagen* en de *leste af-gestelde Heyligh-Dagen* (dwz de heiligendagen waarbij de gelovigen verplicht de H. Mis dienden bij te wonen). Na deze inlichtingen van godsdienstige aard komt de kalender aan de beurt, gevolgd door een aantal artikels van zeer uiteenlopende aard. In de *Lovenschen almanach ofte tydt-verkonder van de twelf*

Maenden des laers ons Heere Jesu-Christi gecalculeert op den Horizon van Brabant, en d'omliggende plaetsen uitgegeven door de familie Vander Haert wordt jarenlang hetzelfde stramien gevolgd. Na de kalender volgt steevast een *Prognosticatie* over de 12 maanden van het jaar, afgelost met spreken en zegswijzen. Daarna volgen zeer informatieve artikels bijvoorbeeld over geografische of etnische eenheden zoals de *Chronyke ofte Vervolg van de Beschryvinge van Peru* (1733), *Beschryvinge van Hollants Brabant* met gegevens over Bergen-op-Zoom, Breda, Grave, Geertruidenberg, 's Hertogenbosch, Maastricht en Steenberg (1748). Ook bijdragen over monumenten en gebouwen worden in de almanakken gepubliceerd. Dan kan gaan over de Verloren-Kosttoren van de tweede Ringmuur (*Korte Uytlegginge van den Verloren-Kost*, 1737) of over pauselijk paleis in Rome (*Beschryvinge van het Paleys en Bibliotheke van den Paus van Roomen*, 1746). Wie alles wil weten over de ommeegang van Leuven, leest er best het artikel *Den oorspronck ende eerste instelling van de Processie van Loven in 't jaer 891* op na. In dit artikel wordt beweerd dat de Leuvense ommeegang zijn oorsprong vond in de dankprocessie, gehouden na de overwinning op de Noormannen behaald door keizer Arnulf van Karinthie. Een uitvoerige beschrijving van de ommeegang met de volgorde der groepen en wagens vindt men in het artikel *Den ommeganck van Loven is geordonneert en ingestelt in 't laer 1490. Ende heeft gegaen in 't laer 1656, 1660, 1663 en 1681* (1738, 1744, 1754). Sommige historische studies – zoals *Vervolg van d'opkomste der ketteryen en beroerten geschied in Nederland* – worden jaar na jaar per hoofdstuk gepubliceerd. Vermoe-

delijk was het de bedoeling om het geheel nadien in boekvorm uit te geven, wat de afzonderlijke paginering bewijst.

Naast deze ernstige artikels komen in de almanakken van Vander Haert ook volksverhalen, anekdotes, grappige vertelsels en eenvoudige verhalen voor. In de *Lovenschen Spookalmanach voor het jaer 1786* kunnen we lezen over de *kluchtigen voorval van dry gebroeders die naer Parys gegaen zyn om daer Latyn te leren*, maar die daar uiteraard omwille van andere bezigheden, niet in slaagden.

Het proza dat de lezers in de almanakken voorgeschoteld kregen, kan moeilijk als uitmuntend beschouwd worden. Ook de poëzie stijgt doorgaans niet veel boven de beruchte karamelverzen uit. De schrijvers waren wel vertrouwd met de werken van Cats en Pater Poirters en wensten in het spoor van deze populaire auteurs verder te gaan. Soms bleven zij laag bij de grond, op het vulgaire af.

In zowat alle almanakken komen spreekwoorden voor, gebruikt om een betoog kracht bij te zetten of om de prognosticaties wat te stofferen. Hun inspiratie haalden ze alweer uit Jacob Cats en Pater Poirters. Jan-Baptist Vander Haert bekent ruiterlijk dat hij zijn spreken *uyt boecken en hoecken* vandaan haalde; Hij citeerde *den vemaerden Jacob Cats* met het bekende *Sou d'oude songen, soo pypen de longen*.

In de almanakken werden eveneens talrijke raadsels opgenomen, waarvan het oplossen ervan tijdens de lange winteravonden een aangename bezigheid was. De opgaven zijn overwegend in verzen.

De almanakken van Vander Haert sloten meestal af met inlichtingen van zeer praktische aard. Wie een pakje moest verzenden naar iemand buiten de stad had er alle baat bij de *liste der bode van Loven* te raadplegen. Hierin werden alle reizende boden te paar opgenomen die op vaste dagen vanuit bepaalde herbergen vertrokken met elke een vaste reisroute. Ook de vertrek en aankomsten van de *Keyserlycke en Koninglycke Posterye* werden in de *Lovenschen Almanak* opgenomen. Na de aanleg van de Leuvense Vaart werden de vertrekuren van de trekschuit en het tarief opgenomen in de almanak.

De praktische inlichtingen werden doorgaans besloten door *Den Spycker der Graenen*. Dit was een rubriek waarin de gemiddelde graanprijzen van de markten van Leuven, Brussel, Tienen en soms ook van die van Antwerpen, Mechelen en Lier werden opgegeven. De tabellen vermelden echter de eenheidsmaten niet. Volgens Meulemans vond men dit overbodig om-

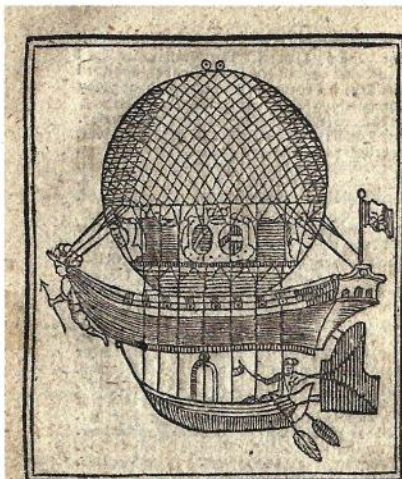
dat de drukkers veronderstelden dat deze door de toenmalige bevolking gekend was.

De inhoudelijk verantwoordelijken worden doorgaans niet vermeld. De artikels worden dan ook zelden ondertekend. Slechts drie drukkers vermelden op de titelpagina de (schuil)naam van de auteur. Zo stelt Joannes Jacobs dat J.B. Nostradamus verantwoordelijk is voor de inhoud van zijn *Lovenschen Almanach of Tydt-Verkonder*. Deze naam werd ontleend aan de grote voorspeller en gelijknamige lijfarts van de Franse koning Karel IX (1503–1566). Diezelfde Joannes Jacobs gaf in 1761 een *Lovenschen Klucht Almanach* uit, waarin Kulianus à Pinto, *bloedt-verwandt van Maurimannius, wyt vemaerden Planeet-leser der 17. Provincien, grooten Commandant van S. Nicolaes Bol-werck*, etc. als auteur wordt opgegeven. Hetzelfde pseudoniem komt nog op het titelblad van de *Nieuwen Lovenschen Almanak* die in 1813 bij Franckx werd gedrukt. Voor de inhoud van de almanakken van Verbiest is Jacques-Benoit Lameere (1790–1863) verantwoordelijk. Hij wordt op de titelbladzijde van de *Lovenschen Almanak* van 1863 en 1864 omschreven als *sterrenkundigen, volksdichter, kronykschrijver en lid van de orden der werklieden*.

MARIKA CEUNEN

MEER WETEN?

A Meulemans, *Leuvense Almanakken (1716–1900)* in: *Nederlandse Volkskundige Bibliografie*, dl. 34, 1982.

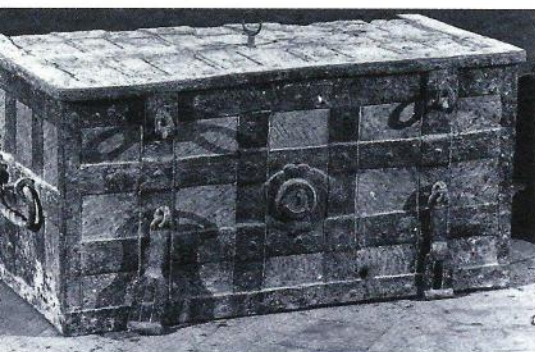

LIEDEKEN VAN DEN
BALLON,
Op de Wyse: De nieuws-gierigheyt
der menschen.

1. Ieder jaer heeft syne klugten,
Ieder eeuw een wonder saek;
2. Geen de menschen haert genugten,
En by wylen groot vermaek:

Uit goede bron

De Leuvense besluiten van de stadsraad (1520–1793)

Als nieuwe inwoner van Leuven heb ik enkele jaren geleden per toeval het Stadsarchief ontdekt: op zoek naar de cafeteria van de stadsbibliotheek een verkeerde deur binnengestapt. Een vriendelijk meisje aan de balie wekte mijn belangstelling voor de geschiedenis van mijn nieuwe woonplaats en voor de rijkdom van de archieven die hier bewaard werden. Ik leerde in *Cuvelier* snuisteren en leerde zo het bestaan kennen van een verzameling *résolutions magistrales*. Iemand merkte op dat dit een minder gekende bron was voor de gang van zaken in het oude Leuven. Het klonk aantrekkelijk en uit nieuwsgierigheid heb ik een stuk aangevraagd. Het werd een zeer boeiende ontdekking.

In de magistraatsresolutieboeken worden de verslagen en besluiten van de magistratsvergaderingen chronologisch door de raadspensionaris opgetekend. Allerlei kwesties betreffende stadsaangelegenheden kwamen in deze vergaderingen aan bod. Aanvankelijk zijn het erg summere rapporten, in de loop van de zeventiende eeuw worden ze explicieter en vanaf de achttiende eeuw kan men spreken van uitgebreide relazen, bij dewelke vaak het hele dossier van de verschillende kwesties mee ingebonden werd. Men vindt er kopieën of zelfs originelen van alle belangrijke correspondenties van de magistraat, ordonnanties en decreten van de centrale regering, magistraatsvernieuwingen, verpachtingsverslagen, lijsten van nieuwe poorters enz. Alle aan de stad gerichte rekwesten kwamen met hun respectieve antwoorden in deze resoluties terecht. De magistraatsresoluties vormen dus een neerslag van de interne werking van het stadsbestuur.

Een overzicht van wat bewaard gebleven is van deze magistrale resoluties vinden we in de inventaris van Joseph Cuvelier terug. Het zijn minuten en notulen vanaf 1520 tot 1794. De jaren 1548–1558 ontbreken echter. Daarnaast zijn er ook nog aanvullende bundels bewaard gebleven met gegevens over bepaalde onderwerpen zoals de begrafenis van de zoon van pensionaris Schoorenbroot (1643), de opening

van de Wijngaardpoort (24 februari 1687), het vervoer van mest uit de straten van Leuven en de dysenterie in Leuven (1783). De taal van de notulen is overwegend Nederlands. Op enkele korte opmerkingen na wordt er geen Latijn gebruikt. Even wennen is wel het oud schrift en het gebruik van Nederlandse woorden die in onbruik geraakt zijn. Toch blijven deze geschriften goed leesbaar, al hadden sommige verslaggevers op school wel wat beter hun best mogen doen tijdens de lessen schoonschrift.

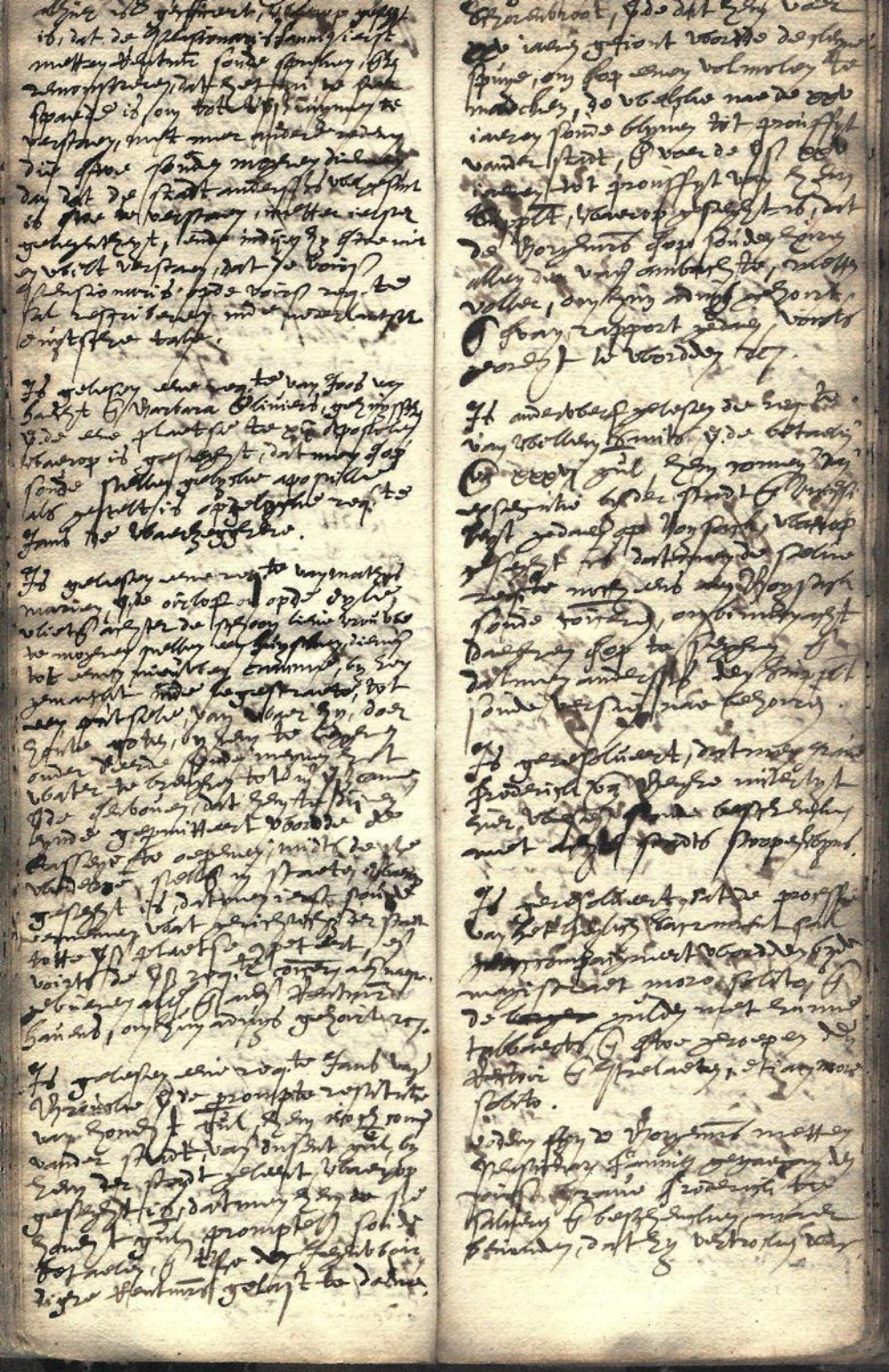
Zoals reeds vermeld worden alle aspecten van het dagelijks leven aangeraakt. De resoluties samenvatten is dus onmogelijk. In de eerste bladzijden van de resoluties van 1609–1613 komen onder andere volgende onderwerpen aan bod: de prijs van het bier, de ingevallen toren van de Sint-Pieterskerk, de aanvoer van verse vis, het absentisme op de vergaderingen, de uitlening van een wereldbol aan de juristen *tot chiraet van hunne bibliotheq*, de belasting op de kansspelen en de zoektocht naar de *comme* van de stad, die zeer uitgebreid wordt commentarieerd, zoals u hierna kunt lezen.

De comme

In de vergadering van 21 februari 1612 wordt een geschil met Tienen besproken. Als bewijsmateriaal zou de stadsraad graag een archiefstuk uit de *comme* willen raadplegen. Het probleem is echter

dat niemand wist waar deze kist met de belangrijkste documenten van de stad zich bevond. Er zat dus niets anders op dan op zoek te gaan naar de *comme*. Ondertussen werd er verder vergaderd, onder andere over de vervallen staat van de Sint-Kwintenspoort en de *perikel daerdoer te verwachten*. Enkele agendapunten verder ontstaat er plots grote vreugde wanneer gemeld wordt dat de *comme* is teruggevonden op de *grootte rolle*. De raadsleden bestuderen de kist zeer aandacht en er wordt vastgesteld dat het *oepen gaet met vier sleutels*. Onmiddellijk wil men de kist openen *om te sien ofter iedt in was*.

Een nieuw probleem doet zich echter voor: waar zijn de sleutels? Een nieuwe zoektocht wordt opgezet en raadslid Prince ontdekte in *t'comptoir van weescamere een sacxken met thien sleutelen*. De sleutels blijken te passen: de grote sleutel past op één van de maelsloten en de kleine sleutel op één van de binnensloten. Ook de door raadspensionaris Willems teruggevonden sleutels horen bij de *comme*: eentje voor het ander *maelslot* en een *cleynen pijsleutel dienende tot het ander slot*. De overbodige sleutels worden weer op hun plaats gelegd en men is nu klaar voor het grote moment: de *comme* kan worden geopend. Toch besluit men hiermee te wachten tot pensionaris Fannius terug is. Het antwoord aan *die van Thienen* wordt dan ook uitgesteld.

Justus Lipsius

In december 1605 verscheen te Antwerpen bij Moretus het werk *Lovanium* van Justus Lipsius, een dialoog met vier leerlingen over de geschiedenis van Leuven en haar universiteit, aangevuld met een hoofdstuk over Heverlee. Het was een haastig opgesteld werk dat moest dienen als huwelijksgeschenk aan hertog Karel van Croÿ, die op 18 december 1605 met zijn nicht Dorothea in het huwelijk trad. De verschijning van *Lovanium* wordt reeds besproken op de stadsraad van 3 januari 1606: is bij den borgemeester gerefereert hoe dat mijnheer Lipsius gemaect heeft eenen boeck van stad ende universiteit van Loven ende in deliberatie gestelt of

men hem niet en soude doen eenighe veering, ende is geresolveert dat men hem sal beschencken met een half aem weyns. Een halve aam wijn komt overeen met ongeveer zeventig liter. Lipsius overlijdt echter in de nacht van 23 op 24 maart 1606 in zijn huis in de Leegte (nu Parijsstraat). Hopelijk had het geschenk van de stad hiermee niets te maken.

Kind in nood

Op 14 juli 1609 buigt de stadsraad zich over het probleem van een klein kind van ses weken d'welck de borst suyght. Haar moeder, een sekere vrouwe van buyten, is echter ziek: Ze is opgenomen int gasthuys en is niet in staat de borst te geven. De

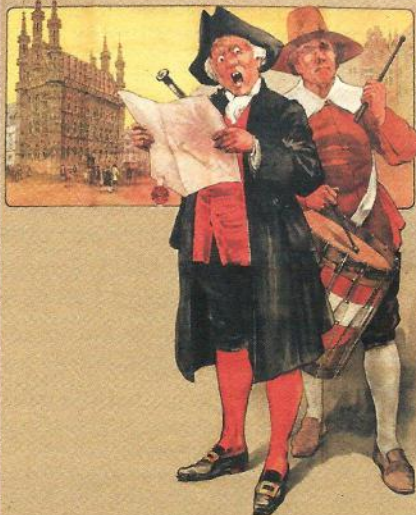
stadsraad zoekt een oplossing en vindt een arme vrouw bereid voer 5 stuivers s'daeghs de borst te geven totter tijt toe dat de moeder selve sal connen de borste geven. Het probleem lijkt opgelost, maar de leden van de toenmalige stadsraad tonen dat cultuur te Leuven meer betekent dan een prachtig stadhuis en een schilderij van Dirk Bouts en dat innerlijke cultuur en zelfs een beetje tederheid aan hen niet vreemd zijn. De vraag wordt gesteld of men dit kind niet voor enige tijd boven t' gepasseerde zou willen onderhouden op kosten van de stad. Je zou het van politici

niet dadelijk verwachten, maar er komt een duidelijk en eenvoudig antwoord: *jae*.

Als slot misschien nog aanstippen dat ik bij enkele reeksen magistrale resoluties (SAL 305, 309 en 310) een kladversie van indices gemaakt hebt. Ze zijn voor aanvulling en verbetering vatbaar. Voor SAL 309 en 310 bevatten de indices lijsten van personen, plaatsen en gebouwen. Voor SAL 305 (een doos met losse documenten): datering auteur en taal. Deze indices kunt u in de leeszaal van het stadsarchief opvragen.

KAREL CARMELIET

praktische informatie

Salsa! vzw
Samen Actief voor het
Leuvens StadsArchief!

Maatschappelijke zetel
Stadsarchief Leuven,
Rijschoolstraat 4/001
3000 Leuven

www.leuven.be/salsa
salsa@leuven.be

Bestuursleden

Gustaaf Janssens (voorzitter),
Karel Carmeliet,
Marc Carnier (penningmeester),
Luc Grégoire,
Hendrik Ollivier (secretaris)

U kan lid worden van Salsa! vzw

door overschrijving van
€ 15 (voor gewone leden) of
€ 30 (voor steunende leden)
op volgend rekeningnummer:
068-2420772-67
Dit lidgeld omvat de driemaandelijkse
nieuwsbrief, mogelijkheid tot aankopen
van de eigen publicaties en gratis
toegang tot de activiteiten van de
vriendenkring.

Stadsarchief Leuven

Rijschoolstraat 4/001
3000 Leuven
T 016 30 08 69
F 016 23 40 06
E archief@leuven.be

Openingsuren leeszaal

Dinsdag, woensdag: 9.00 tot 17.00 u
Donderdag: 9.00 tot 19.00 u
Vrijdag: 9.00 tot 16.00 u

Salsa!.doc

C O L O F O N

is een driemaandelijkse nieuwsbrief,
uitgegeven door Salsa! vzw,
de Vriendenkring van
het Leuvens Stadsarchief.

Het abonnement is inbegrepen
in de lidmaatschapsbijdrage voor de vzw.

Redactie
Marc Carnier
Marika Ceunen
Gustaaf Janssens

Redactieadres
Stadsarchief Leuven

Verantwoordelijke uitgever
Gustaaf Janssens
Maria-Theresiastraat 87
3000 Leuven

Foto's
Marika Ceunen,
Eric Dewaersegger,
Stadsarchief Leuven

Druk en vormgeving
Drukkerij Leën | Hasselt

Activiteiten van Salsa! vzw

Erfgoeddag 2009: In Vriendschap Verzusterd

Met de tentoonstelling *In Vriendschap Verzusterd* wil het Stadsarchief de internationale vriendschapsbanden met de Leuvense zustersteden én met hun archiefdiensten nauwer aanhalen. Aan de hand van documenten en foto's komt u alles te weten over het ontstaan en de invulling van deze internationale vriendschapsbanden. De kersen op de taart zijn echter archiefstukken die de Stadsarchieven van Rennes, Lüdenscheid, 's Hertogenbosch, Krakau en Tainan en het universiteitsarchief van Stellenbosch ons voor de duur van de tentoonstelling toevertrouwen.

U kan deze tentoonstelling komen bekijken van zondag 26 april tot 16 mei 2009 in de schatkamer van het stadhuis. Wie er graag bij wil zijn op de opening wordt op 25 april 2009 om 18.00 uur verwacht in de wandelzaal van het Stadhuis. Vooraf inschrijven gewenst, via mail naar archief@leuven.be of telefonisch op het nummer 016 300 869.